

Yrvaket intresse för Nato i Finland

Ryssland och Ukraina är befryndade grannländer med gemensam historia. Man kunde vänta sig, att de skulle ha lika goda inbördes relationer som Finland och Sverige. Men så har det inte gått. Ukrainas vilja att bestämma över egna angelägenheter har stött mot Rysslands strävan att göra Ukraina underdånigt. Den av Ryssland understödda separatismen i östra Ukraina samt ockupationen av Krimhalvön har underblåst nationalismen i Ukraina och bidragit till att skärpa situationen. Då Ryssland ytterligare har koncentrerat betydande truppstyrkor nära Ukrainas gränser börjar det spända läget ha återverkningar i hela Europa och även på relationerna mellan Förenta staterna och Ryssland. Propagandakriget är i full gång, och intrång från Ryssland i digitala nätverk i Ukraina har blivit en del av vardagen.

Att återställa fredliga relationer är ingen lätt uppgift. Ryssland vill ha en bindande förpliktelse, som hindrar Ukraina att ansluta sig till försvarsalliansen Nato. Som suverän stat vill Ukraina inte avstå från sin rätt att själv besluta. Just nu är det visserligen inte aktuellt, men Ukraina fick år 2008 ett löfte av Nato om framtida medlemskap. I den ryssländska propagandan har man målat upp skräckbilder av kärnvapenbestyckade missiler, som från Ukrainas territorium kunde hota Moskva med fem minuters varningstid.

I verkligheten har försvarsalliansen Nato inga sådana ambitioner, och dess medlemsstater har inte ens kapacitet för aggression. Ryssland förfogar över flera kärnvapen än den västliga alliansens medlemsstater, och det är närmast de amerikanska vapnen som har uppgiften att upprätthålla den storstrategiska balansen mellan öst och väst. För övrigt har fem

kärnvapenstater detta år undertecknat ett gemensamt dokument, där det åter bekräftas, att ingen kan vinna ett kärnvapenkrig och ett sådant krig får följaktligen inte heller inledas. Med en rationell syn på verkligheten borde det vara möjligt att i Europa få till stånd en hållbar säkerhetsstruktur, där ingen stat känner sig hotad men alla bevarar sin handlingsfrihet. Vägen till bättre relationer kunde gå genom frivilligt påtagna förtroendeskapande åtgärder.

Det spända läget i Ukraina har redan påverkat situationen i Östersjöområdet och på andra nordliga havsområden. Sverige har förstärkt den militära beredskapen på Gotland. Andra stater i omgivningen har tillgripit mindre iögonenfallande åtgärder. Det är fråga om markeringar, men något hot om angrepp och krig kan knappast skönjas i Östersjöregionen. Hotet upplevs betydligt starkare i Ukraina, men också där är det svårt att se förutsättningar för ett storskaligt krig. Ryssland kan nog hitta på andra sätt att skärpa spänningen, till exempel genom hot mot det amerikanska fastlandet på nära håll.

I Finland har man försökt avläsa spänningen bland annat genom att göra opinionsmätningar i syfte att undersöka hur understödet för medlemskap i Nato-alliansen har utvecklats. En färsk mätning gjordes på uppdrag av tidningen *Helsingin Sanomat* i början av januari. Den visade, att 28 procent av finländarna anser att landet borde bli medlem av Nato, medan 42 procent motsätter sig detta. I tidigare mätningar har andelen motståndare brukat vara över 50 procent. Siffrorna varierar betydligt beroende på vilka politiska partier de svarande identifierar sig med. Det har gjorts tiotals motsvarande mätningar under årens lopp, och stödet för medlemskap har aldrig tidigare varit så högt som detta år. Det

farliga läget mellan Ryssland och Ukraina förklarar förändringen i opinionerna, även om vårt land inte direkt är hotat.

Den offentliga debatten om eventuellt medlemskap i den västliga militäralliansen Nato har emellertid återupplivats. Ett beslut i den riktningen skulle kräva, att många beslutsfattare omprövar sin hittillsvarande hållning. Dessutom borde folkopinionen följa med. Det har påståtts, att den del av Finlands folk, som nu motsätter sig Nato-medlemskap, nog skulle ändra åsikt ifall presidenten, regeringen och de politiska partierna aktivt agiterade för ansökan om medlemskap. Ingen vet om detta påstående stämmer. Men i varje fall är det klart att Nato-frågan i högsta grad hänger ihop med mänskliga attityder, hotupplevelser och sinnesstämningar. I bakgrunden finns djupt förankrade bilder av den omgivande verkligheten, idéer och erfarenheter, politiska övertygelser med mera. Hos oss har man däremot knappast alls diskuterat konsekvenserna av ett eventuellt medlemskap i ljuset av alliansens nuvarande situation.

Finlands försvarsmakt har sedan länge samarbetat med Nato och med flera av de viktigaste medlemsstaterna. Det brukar heta, att en medlemsansökan sannolikt snabbt skulle bli godkänd. Hos oss har det ofta betonats, att vi gärna ser att Nato fortsätter att hålla dörren öppen. Finland förfogar över ett starkt nationellt försvar, som uppbackas av allmän värnplikt, utbildad reserv och moderna vapen. Sådana egenskaper är välkomna inom Nato-alliansen. Alla vet att Finland försvarar hela sitt territorium mot yttre angrepp. Professionella militärer i Ryssland betraktar veterligen vårt försvar med respekt. Emellertid kan det vara skäl att närmare granska omständigheterna i frågan.

Försvarsmakten upprätthåller tillräcklig handlingsberedskap för alla tänkbara situationer. Men med en stark förenkling kan det också sägas, att det yttersta syftet inte är att föra krig. Försvarsmakt och militär beredskap finns i första hand för att helt avhålla eventuella angripare, således för avskräckning, för att hindra kriget från att komma till vårt land. Ett effektivt försvar fungerar som en tröskel: en angripare måste bedöma hur mycket resurser som behövs för att överskrida den. Då priset blir alltför högt och angriparen avstår, då har avskräckningen fungerat

och Finlands folk besparats de lidanden som ett krig skulle ha medfört.

Nato är en försvarsallians, som bygger på solidaritet. Angrepp på en medlemsstat betraktas som ett angrepp på alla. I en sådan situation är Nato förpliktad att skrida till motåtgärder, vilka kan variera i olika enskilda fall. Man kan tänka sig många scenarier. Det kan bli fråga om fullskaligt krig med full mobilisering i samtliga Nato-stater eller det kan gälla militärt bistånd till en angripen stat, beroende på situationen. Ingen av alliansens medlemsstater kan dra sig undan ansvaret, utan alla är solidariskt involverade på ett eller annat sätt. Men också för Nato är det självklart så att man i första hand önskar uppnå avskräckning. En stark allians utgör en hög tröskel för eventuella angripare. Det är just för att höja tröskeln som Finland kunde tänkas vara intresserat av Nato-medlemskap. Här inställer sig visserligen frågan om vilka resurser Nato-staterna överhuvud kan få ihop. Det mesta av de amerikanska styrkorna har dragits bort från Europa, och i alliansens europeiska medlemsstater har det skett en långt driven nedtrappning. Det talas om säkerhetsgarantier, men vad innebär ”garantier” i dagens läge?

Också som medlem av Nato skulle det i första hand vara Finlands egen sak att göra motstånd mot ett plötsligt angrepp. Genom egna politiska åtgärder kunde Finland försöka minska sannolikheten för att man i Ryssland skulle känna sig provocerad. Med Norge som förebild kunde man till exempel avstå från att hålla militära övningar nära vissa gränsområden och avstå från att låta andra Nato-stater upprätta permanenta militära baser på finländskt territorium. En akut kris mellan Ryssland och någon av Nato-staterna på annat håll i världen skulle emellertid i varje fall kunna medföra återverkningar som direkt berör Finlands territorium eller den långa gränsen mellan Finland och Ryssland.

För Finland har det varit värdefullt att relationerna till Ryssland efter det kalla krigets tid har varit stabila och till ömsesidig nytta. De goda relationerna har inte nämnvärt störts av att Finland som lojal medlem av EU tillämpar vissa sanktioner mot Ryssland efter ockupationen av Krimhalvön. Däremot är det helt uppenbart att hela förhållandet till Ryssland skulle påverkas drastiskt, om Finland gick in för medlemskap i alliansen. Ur vår synvinkel må

Nato kunna ses som en organisation för solidariskt försvar mot yttre angrepp, men i Ryssland betraktar man den västliga alliansen med paranoid misstänksamhet.

Vad skulle vi således få, vilka vore följderna av ett hypotetiskt Nato-medlemskap för Finlands del?

- ◆ Det skulle göra Finland till ett frontlinjeland med över tusen kilometer gräns mot Ryssland, som förhåller sig orubbligt fientligt mot Nato. Det kunde bli cyberangrepp, hot och provokationer av olika slag. Visserligen kan det sägas, att vi fattar våra egna beslut, och man behöver inte måla fan på väggen. Ryssland fattar också sina egna beslut, och vi behöver inte bry oss om deras utlovade ”militärtekniska” motåtgärder. Ja, så kan man säga, och var och en får dra sina egna slutsatser.
- ◆ Det skulle betyda att Finland förväntas ställa upp solidariskt i olika aktioner mot Ryssland,

även sådana vilka föranleds av kriser i andra delar av Europa.

- ◆ Det skulle möjligen höja tröskeln för angreppshandlingar från Ryssland mot vårt territorium, men den tröskeln är hög redan nu.

Säkert kan man rita upp en mera komplicerad bild av problematiken kring Finland och Nato, men redan dessa slutsatser borde ingå i den offentliga debatten. För min del föredrar jag att hålla fast vid den nuvarande situationen. Det kunde tilläggas, att det med tanke på stabiliteten i hela Europa också är nyttigt att alla stater inte är direkt inkopplade i konfrontation med en misstänksam granne. Läget i Ukraina är svårt nog, och där behövs mycket tålamod för att få fram en fredlig utväg ur den nuvarande krisen.

2.2.2022

KLAUS TÖRNUDD